

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 12.

У НОВОМ САДУ 19. МАРТА 1887.

ГОД. III.

КРАЉЕВО ЗВОНО.

ПО Р. Х. СТОДАРУ

СПЕВАО МИЛОРАД П. ШАПЧАНИН.

тари краљ је у гроб лег'о —
Божја воља тако хтеде,
А на његов трнов престо
Син јединац срећно седе.
Дворанима краљ ће рећи:
„Бог ми сјајну срећу дон'о.
„Ружно ј' бити незахвалан —
„Подићи ћу једно звоно.
„Па од јако, кад сам срећан,
„Моје звоно нек се чује, 10
„А мој добар народ знаће,
„Да му радост оглашује.
„Народу ће моја влада
„Сваки терет скинут' с врата —
„Свечан-гласи мога звона
„Ориће се сваког сата.
„Разведрићу дане мутне,
„Потпора ћу свима бити,
„Болнима ћу лека дати
„А тужне ћу утешити. 20
„Па тада се с мојом срећом
„Нико не ће мерит' смети,
„Поносно ћу главу дићи,
„Сваки ће ми завидети“.

Кад то рек'о, поносно је стао. —
Да видите им'о је и право!
Здрав, јуначан, пун срџбе и плама,
А млађана крвца у жилама.
Од младости, ружице у цвету,
Ништа лепше на овоме свету! 30
Па и ако по образи холи
Кад и када и прелете боли,
Отров-главе брзо им је смак'о —
Младо срце све поднесе лако!
А богат је, много богат био —

Отац му је злата оставио,
У кулама плесиви и труне:
Силац, млађан, а ризнице пуне!
Хвали Бога на такоме дару; —
Дрмни звоно, сретни господару! 40

Палачу је од мрамора диг'о —
Врх од куле до облака стиг'о.
К'о што рече, у кулу је дон'о
Једно ново, милозвучно звоно,
Уже спусти до постеље себи —
Краљ је, знате, па к'о за што не би!
Кад зажели да у звоно туче,
Ту му виси — нека га повуче! 50

Кад би готов, краљ ће себи рећи:
„Сад можемо мало мирно лећи;
„Кад сам сретан, глас ће звоно дати,
„А мој ће се народ радовати“.
Тако краљу — дворанство се диви —
Па ће саде весело да живи.
Прибрао је, не баш тако ласно,
Све што ј' зрело, паметно и часно,
Што не тражи ни злато, ни срму,
Па државну предао им крму: 60
„Хоћете ли ја да мирно спавам,
„Паз'те народ, што вам поверавам,
„Нек' је велик и сит среће сваке —
„(Дужности вам не баш тако лаке!)
„Ја, краљ, од вас подаће ћу бити,
„Ви владајте, ја ћу озго бдити;
„Вама дадох, јер волите, власти,
„Мени доста краљевске је части“.

Сад насташе сабалички дани
И одмори на меки дивани; 70

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Гледао је у вечерње зраке,
 Плаво небо, румене облаке,
 Па у сутон непомично пази,
 Како сунце у море залази.
 И док душа по даљини блуди,
 Умиљата свирка га пробуди;
 Сав усхићен слуша гласа мека
 Од цитара негде из далека,
 Од миља му чисто клоне глава 80
 А песма га на ново успава.
 И пре него сан га собом пон'о,
 Хтеде често да повуче звоно.
 Срећа над њим раширила крила —
 Никад није тако слатка била!
 Ха, да такне у весело уже,
 Жубори се с ветрима удруже,
 Шушну, лупну, ил' потмуло хуче,
 Он застане, па га не повуче.
 А кад буде доцне о вечери,
 Размишљајућ', своја дела мери: 90
 „Та зар нисам данас срећан био —
 „Па зашт' нисам звоном зазвонио?
 „Лења руко, ти си томе крива!“
 То изустив леже да почива.
 Кад ујутру збори добре воље:
 „Данас ћемо у зелено поље,
 „Да с' радујем млађаноме данку,
 „Јутрен-ветру и росном уранку,
 „Младом сунцу, што се горе жури,
 „Нек крв јаче кроз жиле појури!“ 100

Тајно оде своме двору зади
 Тамо, где су пажеви му млади:
 „Хазур, децо, срамота је спати,
 „Ваља краљу коња оседлати,
 „На капију пустите ме сама,
 „Пре нег' с' дигне та дворска галама!“
 Дете му је оседлало коња,
 Ал' јест, сан је к'о мирисна воња,
 Завара га, слатко му је пало, 110
 А и дете наслони се мало.
 Кад устали, у шетњу би с' пошло,
 Ал' јест — јутро већ било и прошло.
 Краљ кад виде, са постеље скочи,
 Лаким гњевом севнуше му очи:
 Зашт' да стид му ведро лице мути,
 И да звоно тако дуго ћути?
 Дечко стао, сав обузет стравом,
 А краљ викну: „Не шали се главом,
 „Бре преспинш ли, моја слуго млада,

„Задешће те јади из ненада! 120
 „Хоћу коња, чим зора заруди,
 „Ако спавам, а ти ме пробуди!“
 Дете младо, још пуно бојазни,
 Побоја се од крајеве казни;
 Још пре зоре, као што му рек'о,
 Коњ оседлан већ на двору чек'о.

Краљ усео помамнога ћога,
 Дохвати се поља зеленога.
 Мека земља, ход се једва чује,
 Коњ одморан па се помамљује; 130
 Сад равницом, а сад преко хума —
 Јури свита, не чујеш јој шума!
 Над главом му шатор неба плава,
 Шумски мирис у се удисава,
 Лако грање у лице га бије,
 Свежу росу на образ му лије;
 Овде онде бистар поток струји,
 А из луга чују се славуји.
 Красно јутро, поветарац студи,
 Пуно срце, надимљу се груди, 140
 Па му лако, аох Боже свети,
 Чини му се, сад ће да полети!
 Као олуј, по брду и равну,
 Пође даље на коњу знојавну;
 У висине успела се шева,
 Песма јој се из неба разлева;
 Облачуљци, к'о од беле пене,
 Од зрака им ивице црвене.
 Ведро небо и ливаде цветне,
 Сочна поља, планине плаветне, 150
 Све у једну лепоту се слило,
 Он све гледа, па му мило, мило.
 Заборави и престо и силу,
 Поданике, своју децу милу,
 Пружи руку, да зазвони, друже,
 Ал' јест хоћеш — код куће је уже!

Да ј' тад краља упитао неко:
 „Јеси л' срећан?“ он би „јесам“ рек'о.
 Час два мину, аох среће мале,
 А већ му се обрве набрале, 160
 Срећни усуд већ га јадног ман'о:
 Своме двору јакхаше лагано,
 Пред њим бриге, као облак густе,
 Изјапиле суморне чељусти,
 Једна мис'о сву му радост брише:
 „Краљ си, краљ си, ниси дете више!“
 (Наставиће се.)

НАШ БИРОВ ЉУБА.

СЛИКА СА СЕЛА ИЗ СРЕМА.

данас, па баш и данас гѣга се ено, као да иде по смрт!

— Ја не знам, шта ћемо ми с тим човеком?! Читам му, од како сам старешина, ево већ трећа година. А говорило му се, знам, и пре мене. Па шта ћеш ти, брате, кад се то њега не прима. Кажем му лепо, дабогме, као човеку, кад је што хитно: »Љуба, пожури се мало.« »Разумем,« вели он. Па опружи мало врат напред, као да ће потрчати. Јест. Док се ја окренуо, мој ти Љуба мили као пуж. Па ту да не искочиш из коже! Долазе људи, да намире порцију. А ви знате, људи и браћо, како је у нас сиротиње. Нема се ту увек готовог, па да платиш на време. Него кад овршеш оно мало, што је Бог дао, а ти у варош, па на пијацу. Мало те превари Чивутин, мало као човек потрошиш за кућу. Кад дођеш кући, ти витигаљ*) у руке, па дај брже оно, што ти остало, овамо, само да немаш са егзекутором посла, док није плануло на сто других страна. Па, дабогме, нема човек у радно доба каде, да чека по вас дан у канцеларији. »Хајде, Љуба, жури се по господина касира,« велим му. Док Љуба отишао и док се вратио, половина људи већ отишла на рад: додијало им бадавадисање. Па ето видиш, колико га и сад нема.

Тако се љутио Спасоја Смиљанић, сеоски старешина, у канцеларији, не један пут, већ толико пута. Ал данас сео код стола на једину столицу, што је има у нашој канцеларији, па преврће по календару.

Одборници поседали по клупама, наслонили се рукама на штапове, па пуше и пљуцкају.

Устаде црквени тотор, Стеван Војновић, погледа кроз прозор, па ће рећи:

— О мај, и још га нема!

— Као да је попина кућа на крај села, — додаће одборник Жика Перушић.

— Гле, брате, чуда од човека! — завртиће главом Лаза Мркушић.

— И данас, па баш и данас гѣга се, као да је отишао себи по смрт! — вели опет не знам ко.

Искупили се људи, да се договоре о некој важној ствари, па послали бирова, а њега се баш и тицало, и по деда-попу.

У зло доба ето и Љубе бирова.

— А где си толико? — гракнуше на њ сви готово у један глас.

У том се указа на вратима и деда попа, па се људи одоше с њим здравити, а оставише бирова на миру...

*

Да знате нашег бирова Љубу! Та зна њега и свако дете у нашем селу. Па ето га: човек средовечан, омален, па ситан. Коса му је некад, кажу, била црна као угљен; сад је већ прогрушана. Чело мало. Лице дугуљасто. Бркови — за чудо — плави и појаки. Браду брије сваке недеље, као што је то у нас већ обичај. А очи? Е, и оне су црне. Али је то тешко баш право знати. Видите га, како је сагнуо главу, па тако он увек: никад погледати у очи. Згури се, као да му је путуња на леђима, погне главу, па увек пиљи у земљу, као да нешто тражи, а зна и сам, да није ништа изгубио. Зна то цело село, па му се већ и деца ругају.

Знам, један пут седимо у трему пред сеоском кућом, па развели разговор. Баш нам пријатељ Станко Лепотић казује, како су пошли кад су ишли у Карловце, да туже нашег дебелог попу. Ми се сви загледали у Станка, а Љуба у земљу, па чепрка штапом. У том ће неко од деце, што се око нас витлали, дотрчати, па викнути:

— А шта си ти то изгубио, чика-Љуба? Да ти помогнем тражити!

Ми сви у смех. Љуба пошао мало за дететом, па кад га не стиже (кога би и он још стигао!), а он се врати, па оде и даље чепрати штапом, него главе и опет не диже горе.

Стари газда Сремчевић отера децу, да се у порти играју. (Он, знате, не мари за шалу).

Па је јави замишљен тај наш Љуба. Замисли се, Бого мој, па по вас дан ћути.

Кад старешина оде куда послом, онда је он у канцеларији све и сва. Ако је радни дан, те нема случајно никога у канцеларији, па ни жандари нису рупили у наше село, да се извале по клупама и да се одморе, онда вам Љуба седи сам, па премишља. А кад се он тако замисли, можете му наређивати по два сахата, не ће тај ништа чути ни разумети. Па шта има толико да размишља, Бог ће свети знати!

*) Витигаљ—порезна књижица. Сигурно од vectigal, alis—порез, па се задржало ваљда из доба, кад је латински језик био службени.

Окупио га ја више пута, да ми каже.

— Та... овај, знаш, — вели — казати... баш ништа онако —

А гледа у земљу, па опет даље премишља...

Оно, додуше, имао је и посла. Кад га окупе господа слати то овамо — то онамо, и наређивати му ово и оно, мислиш, никад крај ишчекати. Па ваљда му и то много бриге за- даје, те мора да премишља.

Дабогме.

Треба ли начеоникову ливаду косити, наче- оник или поручи по ордонанцу или сам дође, па наређује:

— Љуба, сутра ми треба моба. Нађи једно десетак чељади.

— Разумем, господин-начеониче, — вели Љуба.

А мора разумети, ма не знао ни десете, што господа говоре.

Хоће ли учитељ кола, ето га у канцеларију:

— Господин-бирив, (тако се он с Љубом шалио,) требам сутра једна кола за Земун. Гле- дај, па нареди Гају Лалошевића, у њега су добри коњи.

А и јесу у Гаје коњи! Па кад још Гаја сам кочијаш! Подвију вратове, па зафрчу. Гаја само затегне мало кајасеве, па их онда пусти: Ах, не реци. одоше, него одлетеше, брате, као виле.

— Разумем, господин-учитељу, вели опет Љуба.

Дођу ли жандари у наше село, одмах ће господин фирер:

— Деде нам, Љуба, нађи што у селу за узину...

Е, женио нам се натарош. Требало човеку помоћи. Није, дабогме, он сам ишао по селу. Има он својих људи, а ови ће опет Љуби:

— Знаш, Љуба, да нам се господин ната- рош жени. Па ту је трошак. Није човек ка- дар све сам да набави. Него деде ти заиђи по селу, па од овог прасе, од оног ћурка, од оног сира, јаја, шта је коме Бог дао. Знаш, наш је господин, а не ће ни он нас заборавити.

Хајде, нека Љуба није то урадио! Оно није баш да је морао, или што није рекао, да не ће...

Је ли унука старог попе наумила у варош, а Љуба прође шором, ето је на прозору:

— Љуба, оди мало, оди!

Љуба дође.

— Слатки Љуба, молим те сутра једна кола, да ме одвезу у варош. Али немој Гају Лалошевића: бојим се, изврнуће ме.

— Разумем, врајлице.

А и ко би могао Сокици што одрећи!? Хајде, што је лепа, (не буди јој урока,) да не скинеш очију с ње; али кад се насмеши, па те погледи оним црним очима, мислиш: утону- ћеш. Па кад те још она њена устанца што замоле: е не знаш, да ли ти се мркне или ве- дри. Не чепају бадава толика млада господа око старог попе. Ту ти је учитељ, ту писар, егзекутор, ту неки ћак, што учи школе чак тамо негде горе у Бечу, па сви око старог деда-попе. Оно, душа ваља, наш стари попа је ваљана и честита душа, али биће, што наши кажу, да неко воли попа, неко поцадију, а неко богме и попино дете...

Него у време вршидбе је најгоре. Ту ти се сва господа нађу, да наређују Љуби ово и оно. Касиру треба неколико чељади и два три коња. да врху у њега. Попи треба неколико девојака. Натарошу треба двоје троје чељади, да пре- тресају вршај. Па тек егзекутор кад дође:

— Љуба, сутра нареди троја кола и десе- торо чељади, да иду за мном на робију.

— Разумем, господин-егзекуторе. А богме ако иком, егзекутору се баш мора уговети...

И тако Љуба непрестано овамо — онамо. Видиш га само, погнуо главу, у руци му де- бела батина, да се брани њом од вапака; па иде од куће до куће. Овде нареди ово, онде оно. А људи као да од њега више презају него од старешине. Оно није, што га се боје, него тек...

Знам, кад дође у наш шор, у Кривају, сви повичу: »Ето Љубе! Сад ће бити или на во- шпан или на мобу или на робију.«

А он иде, па гледа само у земљу. Код на- шег комшије Раје Катића зауставиће се тек, па повикати жену Рајину:

— Јуло, кажи Раји, да оде сутра на ко- сидбу у господина начеоника.

Зна он, да је Раја новозаконик, па отишао тамо у Ј. на ту њихову скупштину...

После ето га и до наше куће:

— Хеј, Симо.

— Хеј! — одазвао би му се наш Ида.

— Пошљи двоје чељади и једна кола су- тра на робију.

Или ће викнути на прилику:

— Видо, де ухвати једно пиле, или дај тањир сира и коју главицу лука. Дошли жан- дари, знаш, па...

— Виле ушле у њих! — љути се наша

ујна Вида, тек само да говори; а већ носи, што је Љуба искао.

А Љуба зна добро нашу ујна-Виду. Познаје тај цело село: сваког човека и сваку жену у главу. И како не би? Од кад је он биров, већ се промениле три старешине и два начеоника, па он непрестано биров...

Како да не нађу другог, кад се туже сви на њ, е је спор? Ето како. Ко ће у селу да напусти своју кућу, па да трчи с краја на крај за педесет форината на годину? Когод има нешто земље, тај воли бити свој газда у ономе, што је Бог дао, па ма се како мучно. А Љуба сиромах нема земље: продали му све за порцију, па шта ће? Оно није, да нема у селу и других бескућника, али је Љуба, ма да је као ђаво сиромах, опет и поштен. Па и то, знате, много чини.

Није баш, да је Љуба чист као сунце, е а који човек нема баш ништа на души? Па ако му и падне кад што у торбу, да господа не знају, треба и њему живити. Зна село, да он по кога и обиђе, кад наређује на вошпан или на робију, али није никому криво. Данас ће мене, сутра тебе, па се то изравна.

Оде на прилику, Љуба до нашег кџне Николе Шишића:

— Сутра на вошпан, Никола.

— Не, Љуба, брате, — вели му Никола, ако бога знаш. Ја сам и жена, па ко да ми оврше? Сад се увременило, а ко зна, како ће после бити? Неће ти бити криво.

Николина Ковинка спусти дотле Љуби у торбу комад сира или сланине, а Љуба оде па нареди Бају Мецановића.

Други пут ће обићи Бају, а наредити Никољу. Та, људи смо за Бога, а није криво ни Љуби ни нама...

Као што вам рекох, Љуба слуша сву господу. Оно није било никада, да је он потрчао, као што већ знате, па макар му и сам начеоник што заповедио, али тек слуша. Па има и разлога, зашто не трчи.

Да чујете.

Послао га један пут начеоник, кад је дошао у наше село, да зове брзо неког из села. Љуба по свом обичају на тенане. Бога ми сам онда видио начеоника љутита као никада, а иначе је то човек добричина.

Љубе нема, па нема. Кад у неке, ето га.

— А што се ти ког ђавола не журиш боље?

Одмах ћу те истерати, па наћи другог бирова, — поче викати начеоник.

Богме се и наш Љуба на то испречи. Оно није, да је дигао главу горе, али тек скреса начеонику баш у брк:

— Молим, овај, господин-начеониче... Не могу брже, већ да седнем. Ја цео дан идем, по селу, па кад бих још свуда трчао, спао бих с ногу; него овако подједнако, па некако издржим. Тиха вода брег рони.

Ми се дали у чудо, од куда он то смеде рећи, ... и још начеонику, ... па баш у очи! Али, руку на срце, има човек право. И начеоник као да увиде, да је тако, па се насмеши.

Од ото доба ако ће ко и напсовати Љубу, да је спор, брзо се и заборавља. Сазнали га сви, чак и господа из поджупаније, па га пустили на миру...

Начеоник и остала сеоска господа баш као да су га и заволели. Ударили би често с њим и у шалу. Та, ваља Љуба њима све и онако спор. Не могу они без бирова ништа у селу. Али зато, кадгод би се господа у биртији завела, (а то не бива тако ретко,) увек би и Љуба искапио по коју чашу у здравље госпode у другој соби.

Догађало се, додуше, и то, да би се Љуба неки пут и ратосиљао, кад га господа позову. Ево како. Љуба спава лети у трему пред сеоском кућом са стражом, као бајаги најстарији на стражи. Зовемо га за то у шали кадгод и каплар Љуба. Господа се накрешу, па хајде преко пута у трем по Љубу:

— Љуба, хајде, да пијеш са господом.

Љуба уморан, баш му није до пића, али шта ће: где би квариио господи вољу? И онда пије са господом заједно у соби.

А виђао сам господу, где нешто и шапућу с Љубом. Шта? Не знам. Љуба о томе ћути као заливен. Можда ће и у томе бити нешто, зашто га господа заволела.

Један пут само нешто се Љуба изланоу, а био добро угрејан:

— Имам ја — вели, — сву ту господу овде!

Па се куцну по џепу. Али се одмах затим трже, као да се сам уплашио од оног, што је рекао. О томе није више никада ни словца прославио.

Биће да су господа с тога и заволели Љубу.

Па баш јутрос сазвао натарош сесију и позвао и деда-попу, јер хоће важно нешто да реше за нашег Љубу.

*

Некако два три вечера пре те сесије седимо ми у Криваји, па разговарамо. Баја Мецановић баш нешто приповеда. А ми поседали тако пред нашим кућом у јарку: неко до плота, неко преко од нас.

Сви упрли очи у Бају, па слушамо, а он нам казује, како је и Љуба био некад новозаконик, па се један пут наљутио нешто на жену, те је ударио. После тога га, каже, истерали новозаконици из своје скупштине.

Жене у кући готове вечеру. Наша кућа оврхла баш тај дан, па ујна Вида месила гибаницу са сиром, па је вади из пећи, те нам даје свакоме по комад. Врућа гибаница све се пуши, а сир мирише, па се топи у устима.

Дотрчала и деца, те окупила ујна-Виду, па плачу и туку се. Деца, дабогме, као деца. Мали Чикана ударио Лалу по руци, па му испала гибаница на земљу. Мезимица опет плаче, што је Гара добила више од ње. Једва их ујна Вида тамо све намирила.

А док се наша гибаница охладила, ми је већ готово и смирили. Моја снаја Љубица повуче ме из авлије кроз тарабу за рукав:

— На, браћа, (тако ме зове мила ради), подај ономе (брату ми) још гибанице.

— Које ономе? — нашалићу се ја.

Она саже главу баш као по Богу Љуба, па побеже у кућу. Мој брат Жика се само насмеја испод обрва.

Остало друштво оде хвалити ујна-Виду, како је лепо удесила гибаницу. Кад смо гибаницу већ са свим смирили, а Баја таман почео даље да приповеда, у том ће нам неко назвати:

— Добар вечер!

Беше то Љуба.

— Бог добро дао, Љуба! — одазовемо се ми.

— Кога ћеш усрећити на робију или на вошпан? — запитаће га Лаза Турчиновић.

— Та, није, овај, то... него нешто друго... Симо, је ли код куће Вида? — запитаће Љуба нашег Иду.

— Јест.

Љуба хајд у кућу. Па не потраја мало,

ето га натраг, а с њим и ујна. Како се жури, па нема кад још ни на шору, да се повеже.

Одоше.

Знали смо, шта је. Наша ујна Вида је бабица готово целом селу. У Љубине редуше нашло се дете.

Љуба сагнуо главу, па оде с ујна-Видом својој кући.

— Кад ћемо на ракију? — довикује за Љубом Лаза Турчиновић.

Љуба нити диже главе, нити се осврнуо.

— Сироммах Љуба, — рећи ће Баја Мецановић.

— А што сироммах? — на то ће наш кона Никола. — Боље тај, брате, живи, него ико у нашој Криваји. Ко комад сира, ко сланине, ко полу хлеба, па њему добро, а нити оре, нити копа.

— Млад си ти, мој Никола! — упашће му наш Ида у реч. — Па тако тек дивалиш. Жалосно је то, кад ко нема код своје куће, него ишчекује од села. Овај да, онај не да, а њему треба сваки дан као и нама. Ето, сад ће, у име Божије, да му заплаче и девето!

— Оно тако је, Идо. Али ипак, знаш, има он нешто и плате, па и то му добро дође, — на то ће Лаза Турчиновић.

— Нема тамо ништа од добра, моја децо, — рећи ће Баја Мецановић, (а може нам свима бити ком отац, ком и дед, па сед као овца). — Нема ти ништа лепше, него имати своју кућицу и парче земље, па радити, како можеш. Своја кућица, своја слободица! Ма се како мучио, тек си свој газда. Па помисли тек, да се не растреса свако над тобом. А кога он, кукавац, не мора све да слуша. Трчи, као пас по вас дан по селу, па још је крив. Шта још може бити све до краја с њима?

— Тако је, Бајо, — одобриће и Лаза Турчиновић. — Него да порадимо код поглавара, да му повисе плату! Беру толика господа грдне новце, а седе у хладу, па се башкаре, па им ни маче не замауче код куће. У нашег Љубе ни петка за душом, а толика пиљез око банка!

— Хоћемо! Хоћемо! — прихватисмо Лазину реч.

*

За то су данас и звали и деда-попу у веће.

А наш биров Љуба и данас, баш и данас, гега се, као да иде по смрт.

Павле Радојчевић.

Е Н Е Г И Ј А.

Када ме осени мрак вечите ноћи,
Ти ту нећеш бити, ти ми нећеш доћи;
Страшна моја судба ту ми радост не да,
Умирући поглед да те, милу, гледа.

Али ја ћу опет на дверима гроба,
Оживети мишљу наше златно доба —
И к'о јасна звезда, невина и чиста,
Твој осмејак драги мени ће да блиста.

А кад вече падне, у спокојству милом
Дух песника твога шумориће крилом,
Као тајни уздах око твога лица,
Као шум и трепет еолових жица...

Горњи Милановац, Јануара.

Војислав.

О КНЕЗУ ЛАЗАРУ.

РАСПРАВЉА И РУВАРАЦ.

(Наставак.)

Два великаша завадише се и ратоваху један против другога, а цар Урош не могаше их смирити или принудити да престану од тог међусобног ратовања. Кад онај, којем је држава била у Подунављу, виђе, да му нема помоћи од свога господара и да ће противнику^{*)} свом, који све жешће нападаше на њ, подлећи, пређе Дунав и поиште помоћ од једног угарског велможе, обећавши, да ће се покорити краљу угарском; њему та помоћ стиже те он порази свога противника, који у боју падне. Тај победилац ал уједно подручник и клетвеник угарског краља Лауша и учинио је, да је угарска војска г. 1359. у лето Дунав олако прећи, у Подунављу сместити се и у земљу српског цара продирати могла. Оно, што даље прича Вилани, нас се овде ништа не тиче.

Као што горе поменух, већ је Пејачевић знао за ту Виланијеву повест о баталији између два рашка великаша (*Di una battaglia tra due baroni del Re di Rascia*^{*)}) али само по оном изводу из те повести, који је у Рајналда *ad annum 1359.* нашао; и на основу тога извода већ се Пејачевић домишљао, да су она два рашка великаша била: Лазар и Вукашин (*quos — duos barones vel principes — ego non alios fuisse existimo, quam Lazarum Comitem, Danubii accolam, et Vukasimum, qui a Pheris ad Danubium usque majore potentia dominatus est, et quem Lazarus advocatis Hungarorum auxiliis profligavit. Historia Serviae p. 306.*).

^{*)} Зашто је г. Бан „*tra due baroni del Re di Rascia*“ превео са „између два бана рашког краља,“ могу се од прилике досетити; но зашто г. Срећковић, који зна или бар треба да зна, да у српској држави није било банова, и да је тај назив од Хрвата прешао к Угрима те су угарски краљеви своје намеснике и војводе у крајинама: у Славонији, Хрватској и Далмацији, у Босни, у Мачви, у Северину, неко време и у Видину (бугарски Банат) и т. д. тако називали, — није то исправио, не могу да поњам.

По Пејачевићу пише тако и Енгел у својој Историји на стр. 312. Дабогме, да сада, пошто из самог Виланија дознасмо, да је противник оном барону Подунавцу не само у боју потучен, већ да је пао и остао мртав у одсудној битци, (што Пејачевић није знао), о Вукашину, који је г. 1371. у крвавој битци на Марици пронао, не може ни говора бити; али да је онај српски великаш, који је држао Подунавље, доиста главом кнез Лазар био а није други, о том се наш г. Панта Срећковић не сумња ни најмање, и само се још мало колеба у погледу онога другога рашког барона, који је пао у боју; а колеба се с тога, што г. Драгашевић држи, да је то био *Алтоман*, отац Николе Алтоманића, а г. Панта више нагиње хипотези, да је то био *Бранко* севастократор, отац Вука Бранковића (в. Гласник, књ. 64. стр. 325. *Nota 2.*), где г. Панта вели: — „Лазар је свога противника убио. Може бити разговора о Бранку, сину Младеновом. Драгашевић је мњења, да је то Алтоман, *то мњење усвајам* и тиме објашњавам борбу Лазареву са Алтомановим сином Николом.“ А на стр. 389. у ноти 1., — „због овога (то јест из разлога пред тим наведених) *морамо* мислити, да су били она два Виланова „рашка барона“: *кнез Лазар* и *севастократор Бранко*. Први је владао Сремом и Мачвом, а други поглавито Шумадијом.“ Но мало ниже опет у истој ноти 1., само на страни 390. вели исти г. Панта: Или је Алтоман, као што мисли г. Драгашевић, ког је кнез Лазар поразио и убио, па заузео део његових земаља. Отуда је разумљива мржња између Николе, сила Алтомановог, и кнеза Лазара. — Но — завршује г. Панта ту своју ноту 1. — „био један или други, овде је главна ствар *свађа два кнеза* цар-Урошева, која је дала прилику угарскоме краљу да пређе у Србију.“ Но овде опет ја морам приметити ово: да је онај Лазарев против-

ник био *Алтоман*, то је само мњење г. Драгашевића и то мњење усваја г. Панта из неке деференције према ауторитету Драгашевићевом; али из разлога по г. Панту наведених ми (то јест ја и ти, читаоче), ми *морамо мислити*, да је то био севастократор Бранко. Ми дакле морамо ово друго мислити, а г. Панта не мора: њему је слободно туђа мњења усвајати а нас *ирисливати*, да усвојимо његову властиту рођену и ориђиналну мисао, која се на лудој, тако лудој претпоставци оснива, да се луђе што од те Пантине претпоставке ни замислити не да. Но г. Панта вели: „*ми морамо мислити*, да је онај противник Лазарев био севастократор Бранко, отац Вука, зета Лазарева.“ Али ако не морамо?! Тако је једном приликом довикнуо г. Панта г. Љ. Ковачевићу; па тако и ми сада њему довикујемо: „али ако не морамо,“ ако просто не можемо да замислимо мисао, која се само у спрженом мозгу зачети могла, шта онда? „Но па усвојте онда мњење Драгашевићево, кад је сасвим све једно, а био то Бранко, а био Алтоман; та то овде и онако није главно, већ је главна ствар: *свађа два кнеза цар-Урошева*, која је дала прилику и т. д.“ И г. Панта се још срди, кад се примети, да он не зна шта говори ни шта пише!

Но оставимо г. Панту, нека се у погледу тога убијеног противника онога другог великаша српског, који је у Подунављу господовао, — и даље колеба. Ми с њиме, т. ј. с тим убијеним великашем, немамо овде посла, већ са живим такмацем и супарником његовим, а то је, као што г. Панта држи и тврди, био кнез Лазар. Но откуд зна г. Панта, да је то био кнез Лазар? Флорентинац Вилани, сувремени описаном догађају писац, не каже у поменутој повести, Пантином и нашем извору, да је то био кнез Лазар; он није назначио, јер ваљда није ни сам знао, како се звала она два рашка барона, којих је свађа дала прилику угарском краљу, да упадне с војском у српске земље. И кад то Вилани у XIV. веку није знао, откуд да зна г. Панта, чедо XIX. века, да је тај други или први барон био баш кнез Лазар? Но, па и старији од Панте а „*трудољубиви*“ Пејачевић и учени Немац Енгел, мислили су и домишљали се, да ће то *ио свој прилици* бити кнез Лазар, намесник у Подунављу, или, као што тачније г. Панта одређује: „кнез Лазар, који је владао *Сремом* и *Мачвом*.“ Но у истој својој расправи о цару Урошу, где то каже г. Панта, каже он, или правије каже сам кнез Лазар на стр. 325. „Грابلиви Алтоман нападе на моје земље, — и хтеде ме сатрти. Нигде заштите од насилника. Ја пређох у Угарску, ступих у договор с *баном Николом Горјанским*, дадох му своју кћер“ и т. д., а на стр. 389. у поме-

нутој ноти: „Х. нападне на Лазара и порази га. Овај „*потајно*“ пређе Дунаво једноме угарском барону т. ј. Николи Горјанском, уда за њега своју кћер, — постане „*човек угарскога краља*.“ Но Никола тај Горјански био је тада бан мачвански, „*жупан сремске, вуковске бачке и бодрешке жупаније*“ — па како је покрај њега могао кнез Лазар владати Сремом и Мачвом? Или је ваљда подунавски кнез Лазар дао уз своју кћер бану Николи као прђију Срем и Мачву?

Али ми смо већ видели у I. одсеку, да *тај* Никола Горјански *није био зет Лазарев*; и ако је кнез Лазар, прешавши „*потајно*“ (?) Дунаво, к њему дошао, да тражи војну помоћ против свог супарника, то је он дошао к *угарском* бану у *Мачви* и великом жупану поменутих жупанија угарских а наине Срема; но и то је само нагађање, да је онај рашки властелин из Подунавља тражио помоћи баш од тога мачванскога бана; њему је ближи био град *Ковин*, село ковинскога жупана.

Ал како је то, да је и „*трудољубивом*“ Пејачевићу и тако исто „*трудољубивом*“ Срећковићу при читању оне повести Виланијеве „о баталији између два барона рашкога краља“ одмах пао на памет кнез Лазар, и да је један од те двојице наменованих рашких барона морао бити кнез Лазар? — Морао им (то јест, тој „*трудољубивој*“ двојици) је одмах пасти на памет кнез Лазар, јер они држаху, — а један од те „*трудољубиве*“ двојице и данас држи — да је цар Степан поставио Лазара кнезом у Подунављу и да је и првих година Урошевог царевања држао исти кнез „и Подунавље.“ Она битка између два барона рашка била се г. 1358. дакле треће године владе Урошеве; и пошто изреком вели Вилани, да је један од те двојице, и то онај слабији био из Подунавља („*Danubii assola*“), то *мора* г. Срећковић мислити, да је тај подунавски барон био кнез Лазар и нико други.

Но ја сам о том већ у I. одсеку исказао своју мисао, и од те исказане већ мисли не могу овде у II. одсеку, а за љубав трудољубивога иначе и досетљивога једнога писца нашег одступити и усвојити строгу ону Пантину мисао о „*Подунавству*“*) кнеза Лазара.

Ја дакле кажем, да, изузимајући г. Панту, нико нас не приморава, да мислимо под једним од оне двојице рашких велможа кнеза Лазара; а кад нас нико, ама баш нико, осим грозног оног силеције из Београда, на то не приморава, онда питам ја, зашто без сваке невоље да градимо себи невољу. А није ли невоља то — питам ја даље, — и још те каква невоља за Србина и српскога сина, морати из Ви-

*) То је према Пантином „*неубиству*“.

ланијеве повести са г. Пантом Срећковићем узети, да је Лазар, мученик косовски, и свети кнез, још г. 1358. постао не само подручник и клетвеник угарскога краља, већ и „хришћанин“, то јест римокатолик; и да је он по ту цену добио помоћ, да порази и убије свога супарника Србина, који је нападао на његове (?) земље; и не само то, већ да је он — кнез Лазар — као подручник и „човек“ (vasall) краља угарскога помогао истом и његовој војсци, кад је исти угарски краљ с војском г. 1359. прешао Дунав и пошао на српског цара Уроша, да га покори и принуди, да прими хришћанску, то јест римокатоличку веру.“ (Читај у Гласнику, књизи 64. на стр. 325. и 385.) И тај исти грозни г. Панта меће у уста кнезу Лазару ове речи: „Званичне моје обавезе према цару и земљи сукобише се са моралном обавезом угарском краљу.“ Обвезе дакле српског кнеза према своме господару и својој отаџбини биле су само званичне обвезе, а обвеза истог тога кнеза према угарском краљу, то је била морална обвеза, те није чудо, што су у наставшем сукобу између оних само званичних обвеза са овом моралном обавезом прве подлегле другој.

И за ту расправу, у којој то и тако пише човек, који је давно превалио педесету, примио је он и мирно у џеп спустио 700 динара. Куд ће ти душа, Панто?

Скоро у исто време, кад се г. Панта бавио с превађањем и коментирањем оне повести Матије Виланија, писао је о тој истој ствари и Алфонзо Хубер, један од најбољих историка немачко-аустријских. И тај Немац излаже то овако: „Im Jahre 1358. nahm der ungarische König (Ludwig I.) den Gedanken des Krieges gegen Serbien wieder auf. Selbst mit einer Flotte wollte er die unter der Herrschaft des Caren stehenden Küstenstädte angreifen. Die inneren Unruhen in Serbien begünstigten seine Unternehmung, über die uns leider nur ein fremder, von den neueren ungarischen Historikern nicht beachteter Chronist, der Florentiner M. Villani (L. 9. c. 22 und 32.) Nachricht gibt. Als einer der serbischen Grossen, der seine Besitzungen an der Donau hatte, also vielleicht Lazar Grbljanowitsch, durch einen Gegner angegriffen und in die Enge getrieben wurde, ohne bei seinem schwachen Könige Hilfe zu finden, wendete er sich an einen ungarischen Magnaten, wohl den damaligen Ban von Madow Nicolaus von Gara, und bat ihn um Unterstützung, indem er dafür Annahme des katholischen Glaubens und ohne Zweifel auch Anerkennung der Oberhoheit des Königs von Ungarn versprach. Als es ihm gelang, mit Hilfe ungarischer Truppen seinen Gegner zu besiegen und zu tödten, begünstigte er seinerseits den

Angriff der Ungarn auf Serbien“ — etc. И Немац тај помиње и Лазара и Николу Горјанскога, мачванскога бана, али пред именом Лазаревим стоји оно обазриво немачко „also vielleicht“ а пред другим оно „wohl“: Но код Панте нема и Панта неће да зна за „швапска“ мрдања „also vielleicht“ и „wohl“: он је Србин и он срља, он „лети своју у пропаст.“

И скоро у исто време морао се том истом повести Виланијевом бавити и трећи један историчар, који, што се бугарске и српске повести тиче, не преда ни пред старијим од себе Немцем Хубером а још мање пред много старијим од себе Србином Пантом, а тај трећи историчар је Чех К. Јиречек у Прагу.

И ја бих могао, а може бити да би и требало да наведем од речи до речи, како г. Јиречек о тој ствари пише и то или немачки или чешки, но нећу. А нећу зато, што ме је оно Пантино пискарање о кнезу Лазару јако огорчило, па нећу том горопаднику да услуге чиним. Ено му „die Beziehungen der Ragusaner zu Serbien“ etc. Prag 1885. или Часопис чешкога музеума за г. 1886. година LX. „v Praze“, па нека сам тражи страну и нека се мучи с немачким и чешким текстом, ако хоће да дозна, шта и како Чех пише по Виланију о оној баталији и о ономе, шта је претходило тој баталији; а ја ћу само да читаоце моје уверим, да г. Јиречек не помиње на том месту ни кнеза Лазара ни Николу, мачванскога бана; и није их могао нити смео поменути, кад извор о том ћути, а он није тако брзоплет и досетљив, као они, који пишу и тврде, да је један од велможа српских био кнез Лазар а други кнез Алтоман или севастократор Бранко, и да је кнез Лазар помоћу добивеном од Николе Горјанскога, мачванскога бана, потукао и убио кнеза Алтомана или севастократора Бранка.

Резултат је дакле овог дугог и уморног расправљања тај: да Лазар г. 1358. и 1359. није играо никакве или бар не оне улоге у Подунављу, коју му је улогу покојни „трудољубиви“ Пејачевић из незнања, а наш „трудољубиви“ г. Панта са знањем и будући у потпуној свести наменио и доделио — себи на срамоту.

Лазар се, као што смо горе видели и дознали из записника дубровачког већа, налазио г. 1362. на двору цара Уроша; и ништа нам не смета, да узмемо, да се он од г. 1357—1362. дакле и г. 1358. и г. 1359. и све до г. 1362. као дворанин при цару Урошу налазио и да је по томе и он један од оних „младих“, чије је савете млади цар Урош примао, „младих“ савете примао а „старих“ одбацивао. —

(Наставиће се.)

ИЗ ПРОШЛОСТИ.

I.
 Из златног оног доба,
 Што срећан срећом зове,
 Чит'о сам песму једну
 И у њој наде, снове.

У руци дршће листак,
 У оку суза врела,
 Разумем, шта је ова
 Песма ми рећи хтела.

Ал биће да сам и тад
 Тек само срећу снιο,
 Кол'ко се сећам, нисам
 Никада срећан био.

И сад сам сузе лио,
 Дубином душе плак'о,
 Јер прошлој, давној срећи
 Вероват' није лако.

II.

Све ће проћи . . . издаће ме
 Љубав, вино, друштво, цвеће —
 Али само срце моје
 Издати ме никад не ће.

Овај листак исписани,
 Верни другар жића млада,
 Пун је разних успомена,
 Пун је јада, пун је нада.

На измаку мог живота
 Отвориће с' књига ова,
 Прегледаћу редом стране,
 Код сваког ћу стати слова.

Читајући књигу ову,
 Спомене ћу даљне будит',
 Уз читање слатко заспат',
 Па се више не пробудит'.

А. Гавриловић.

УСПОМЕНА НА ПОКОЈНОГ ПРИЈАТЕЉА.

ОД МИШЕ ДИМИТРИЈЕВИЋА.

(Наставак.)

„Чисто ми је лакше било. Никад боље, што је капетан баш сада отишао. Бар ћу лакше моћи о мом спасењу премишљати.

„Кад се дечади с гуцом врате, кажем им, да ми зготове вечеру, али да капетан не ће на вечеру доћи. Ово сам последње додао с тога, јер то значи, да се онда, кад капетана на вечери није (бар је тако на „Јозићу“ било), не штеди ништа, већ се добро једе и пије.“

Овде сада описује Коста прилично потанко доста богату вечеру на броду, и наставља даље овако:

„. . . . После вечере почнем из нова мислити на моје спасење.

„Прочитам и опет писмо, па и по други пут и увек наравно свршим са постскриптумом. Помислим најпоследне, не би ли ме како овај блажени постскриптум могао спасти? . . . . Не би ли се како дао изврнути? . . . . Дај да видимо! . . . . „Слатки мој сине! За три месеца имаш ступити пред асентну комисију. За то би добро било, да се од лекара у Цариграду дадеш прегледати, ако можеш, да кући дођеш, ако не, моли капетана с моје стране, да ти на сваки начин при руци буде. Он ће ти за цело, у колико га ја из твојих писама познајем, као ваљан и поштен човек, те услуге учинити“ . . . . Пред „дадеш“ може се таман додати једно „не,“ а пред речима „да кући

дођеш“ има празна места, да се дода „већ“, а речи „ако не“ могу се и избрисати и закрмачити, та зар из пера не изиђе доста пута којешта, па зашто не би кад и кад и која крмача? . . . . Прегледим још једанпут, поправим и прочитам . . . . „Живио!“ повикао сам самоме себи. „Камероте!“ викнуо сам дечку капетановом, „Камероте! пунч ми зготови, јер кад је Питагора због оне математичке ситнице сто волова боговима заклао, могу и ја у славу овог мог красног проналаска поштити пунч!“

„Па сад још једанпут на тенани прочитах постскриптум, који је овако гласио: „Слатки мој сине! За три месеца имаш ступити пред асентну комисију. За то би добро било, да се од лекара у Цариграду не дадеш прегледати, већ ако можеш, да кући дођеш. Моли капетана с моје стране, да ти на сваки начин при руци буде, и т. д. и т. д.“

„Сад је све у реду. Ово ћу писмо сутра капетану показати, па ако ме пусти — добро! Ако не — ићи ћемо конзулу, а конзул ће ме већ у ствари асентације кући послати.

„У овој радости заборавио сам, да је већ доцне, и да је време спавати, те се брже боље у постељу бацам . . . .

„Кад сам се сутра дан пробудио и на „коверту“ изишао, али ведро небо, чист зрак па ни мало ветра.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
 БИБЛИОТЕКА

Сетим се, шта ми је капетан јуче заповедио, те рекнем „ностроуму“ (првоме међу морнарима), да се све уреди, јер ћемо се данас можда кренути. Сви морнари погледају ме уплашено, јер се томе нико није надао, и почеше са свију страна гунђати, — али капетанова реч била је светиња!

„Оставим их сада, нека раде, што знаду, а ја се сиђем, да своје ствари у ред доведем, јер се нисам ни сумњао, да ћу се из брода искрцати.“

„Тако! Сад је све у реду!“ говорио сам полу на глас, излазећи горе и трпајући кључеве од својих сандучића у џеп.

„Никад у бољем, — али камо ћете, signoretto (млади господине)?“

„Обрнем се, а за мојим леђима капетан.“

„Био сам изненађен његовим питањем, и не знадох му ништа одговорити, кад ме он и по други пут запита:

„Камо? . . . Камо мислите? . . .“

„Шијор! Мислим . . . Хтео бих . . . Управо морам . . .“

„Но хоћемо ли чути већ једаред“, продере се он на један пут, и ја приметих, да се почео срдити, те му без сваког муцања и заустезања одговорим:

„Шијор! Ја морам кући ићи.“

„Што? Кући? А за што морате? И ко вам је то допустио? . . .“

„Није ми нико допустио . . . Ви синоћ нисте били ту . . . А отац ме зове у ономе писму, што сте ми га јуче предали.“

„А за што вас зове?“

„Зове ме, јер ми је двадесет година, па сам доспео за војнике.“

„Где је то писмо? запита ме намргођено.“

„Ма . . . не ћете моћи . . . српски је писано!“

„Капетан се насмеши. Мисли, да ме је ухватио, а не зна, да се ја само с тога заустежем, да се он мојој вештини не би досетио.“

„По несрећи ја знам читати српски. Дајте га само амо!“

„Почнем тражити по свима џеповима, да не би мислио, е сам га спремио. На послетку га нађем — предам му га.“

„Кад капетан прочита писмо, још се већма намргоди, па онда почне горе доле ходати, одакле се видило, да се колебао, док се најпосле не заустави пред-а-мног и не рече ми: „Е добро! Ићи ћете кући!“

„Чисто нисам могао веровати овим речима. Срце ми је од радости заиграло. Скоро да загрлим мога капетана, но опет се савладам и са свим снуженом му одговорим: „Хвала, шијор!“

„Капетан се сада насмеши, кукне ме са стране

прстом по носу, што је био знак, да ће да говори, и започе овако:

„Станко! Ви ми тако жалосно захвалисте, као да вам је жао оставити ме, а Бог зна, да ли имате узрока жалити. Ви од мене нисте никад лепе речи чули, — напротив, поступао сам с вама оштрије, но што је требало. Но што ћете, ја сам господар од више бродова, па сам научио, да сваком заповедам и да ме свако слуша. Научио сам, да вичем и грдим, па још да ми се онда и капа скида. Ви то све добро знате, јер сте доста претрпили од мене. Никад се истина противили нисте, али никад ми ни капе скидали нисте, а то се мени на вама допало. Па кад сте у Ливорну жито продавали, понудио вам се један, да откупљује жито, па да за то нико не зна. Ви сте истина били без и једне паре, па сте га ипак одбили . . . Знам ја све то добро . . . Исти се после и „ностроуму“ нудио, па ми је овај све приповедио. То је друго, што ми се на вама допало. А треће, што ми се у вас допало, то је то, да се никад оцу својем нисте потужили. Ја сам вас због свега овога ценио, а данас вас и ценим и љубим, и с тога вам не као капетан, него као пријатељ велим, да вас са тешким срцем пуштам, али вам уједно као капетан заповедам, да онда, кад се вратите, ма где мој брод затекли, да на њега дођете. А сад ево вам двадесет франака. Идите с места на копно у Цариград, те распитајте, кад се пароброд за Галац креће, па се онда до вечере вратите.“

„То рекавши извади лујдор, стисне ми га у руке и оде.“

„Чудан човек!“ мислио сам ја у себи, па онда се сиђем да се преобучем.“

„Кад сам готов био, скочим у „гуц“, метнем се на крму, па вози . . . само да што пре крају доспем.“

„Ево ме једном! . . . Тенео те, terra! . . . Ништа ми се не љуља под ногом! . . . Погледам још једанпут „Јозића“ и нехотимице прошапутам Богданове речи: „Већ те моје очи не виђеле!“

„У Цариграду сам се сад распитао за брод, који у Галац вози. Брод се имао за један сат кренути, па онда опет после осам дана.“ Но тога дана било је за њега већ касно, морао је дакле осам дана провести у Цариграду.“

Пошто је тај дан до после подне у Цариграду провео, врати се пред вече по заповести капетановој.

„За две уре — тако пише у својем опису — стигнемо с паробродом у Бујукдере . . . Погледам међу бродове, и потражим очима „Јозића“, кад али — „Јозића“ нема. Не могу да верујем, али што више гледам, све мање сумње. Истрчим брже боље из пароброда, да се гдегод распитам. Кад али се сукобим

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

са једним позватим трговцем, који ми рече, да је „Јозић“ одјадрио, јер је после подне дунуо добар ветрић.

„А моја роба!?“

„Ваша је роба у мене, а ево вам и ваше плате, што вам је оставио капетан.“ Примим новце и избројим 150 франака. Вере ми! Нисам се надао, да ће ми капетан 50 франака поклонити, јер ја сам имао добити само стотину . . . . Дванаест дуката, то је других 150 франака . . . . а са 300 франака да

се красно 8 дана провести у Цариграду, и још поштено кући отићи!

„Замолим трговца, да ми само до сутра робу придржи; но он ми рече, да не само моја роба, него да и ја сам морам код њега до сутра остати.

„И ето ме опет слободна!“

Тако се покојни Коста опростио морског живота, у коме је три четврти године — од јесени 1862. до лета 1863. — у највећој стези и у најтежем раду провео.

(Наставиће се.)

БРАНИЧ СРПСКОГА ЈЕЗИКА.

АЛЕКСАНДРУ САНДИЉУ

ПРИКАЗАО („ПОСВЕТИО“) ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ.

(Наставак.)

25.) Неки песник наш вели на једном месту:

У десет лета живља стотину.

А на другом месту:

Запитао је, да л' се сећају

Оне сироте фамилије,

Што живља овде — давно, давно још?

Какав је то облик *живља*? То би требао да је имперфекат. Од *живети* пак гласи имперфекат *живљах, живљаше, живљаше* и т. д., а не *живљох, живља, живља* и т. д. Овде је песник осакатио имперфекат од *живети* само да му слогови изиду на број. Али ја мислим, да *licentia poetica* не сме тако далеко ићи. И слобода, коју песник ужива при грађењу стихова, има своје границе. Најбоље је, кад песник песничку слободу никако и не употребљава. Бранку Радичевићу није била потребна слобода песничка, ал' за то је Бранко и био песник, за то Бранка по савршенству језика не можемо ни данас да достигнемо. Кад год сам узео перо у руке, да пишем „Бранич српскога језика“, увек сам се на самога себе једио. Ја не бих никад замочио свога пера, да пишем о оваким стварима, да ме не нагонише неки моји пријатељи. Они веле, да је то потребно, јер се греша, што се тиче језика, доста. Ја сам увек мислио, за што после Вука, Даничића, Бранка, после таквих савршених учитеља да се греша у језику? Али кад сам хладно размислио, имају моји пријатељи нешто и право. Не можемо сви бити Вук, Даничић и Бранко. Мора неко и грешити. Па на послетку и сам погрешим поред свега својега позивања на стари словенски језик. За то мислим, да ми не ће нико замерити, што сам казао, да је овај или онај погрешно овде или онде. То сам чинио из чисте намере, „без зла срца, не дирајући у лице и образ мушки“. Ако сам споменуо кад год име г. Лекића, то није ништа, јер сам се држао само ствари.

Ја сам о имперфекту, као што га је скројио песник, размишљавао, би ли се могао како растумачити, па сам дошао до тога уверења, да таки имперфекат не ваља ни по што ни у стиховима употребљавати, јер га народ никад не говори. Да га народ иоле употребљава, ми би га могли и бранити, а то је да је постао по аналогiji аориста. Ја знам само један имперфекат у старом словенском језику са наставцима аориста и то је *бѣхъ, бѣ, бѣ, бѣхотѣ, бѣста, бѣсте, бѣхотѣ, бѣсте, бѣша*. Овај исти имперфекат има и у српском језику, али је у српском језику правилнији, него у ст. словенском језику, јер има наставке за имперфекат и гласи: *бјех, бјеше, бјеше, бјесмо, бјесте, бјеху*. Ја сам у својим белешкама нашао један имперфекат, који је по аналогiji аориста постао, и који није забележен ни у „Облицима српским“ од Ђ. Даничића. Тај се имперфекат налази у „Српским народним пјесмама из Херцеговине“ од Вука Караџића. На стр. 25. тих песама стоји:

Кад је био с џуром близу двора,
Угледа их Иброва кадуна,
Наресип се што *мога* најлепше.

На стр. 98. стоји:

Он не иде, да лова улови,
Но да види Иванову сеју,
Је ли дивна, колико је чале.
Лов ловио три бијела дана,
Он не *мога* ни виђет' ђевојке.

Дакле само на ова два места мени је познат имперфекат са наставцима аориста, или другим речима, који је постао по аналогiji аориста, а то је од моћи: *могах, мога, мога*, које иначе правилно са наставцима имперфекта гласи: *могах, могаше, могаше*. По овом једном једитом имперфекту са наставцима аориста не сме нам бити слободно да градимо оваке облике и од других глагола. Не сме то чинити ни сам песник поред све своје слободе песничке, на коју има право. Г. Миклошић мисли у својој син-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

такси словенских језика на стр. 789., да су у ова два примера *мога* аористи. Од моћи не може никад бити аорист *мога*, него то је имперфекат по аналогiji аориста, с наставцима аориста начињен, прем да би се могло на послетку тумачити, да је *могах, мога, мога* аорист, па је постао по аналогiji *а*-врсте: *ишах, иша, иша*, али мислим, да је у оним стиховима приличнији по синтакси имперфекат, него аорист. Ко мисли, да није овако, нека покуша друкчије протумачити. Знам, да ће се наћи међу Србима, који ће помислити у себи: Шта си се ти подигао, уштво! на Миклошића, који *иъси достоинъ њмоу сапогъ понести*. Ја велим тима већ у напред: *И иъсиъ достоинъ њмоу сапогъ понести* и ево овде казујем највећу захвалност њему, своје учитељу некадашњем, од којег сам научио све, што данас знам.

26.) Г. С. Лекић вели у својим „Примерима за латинске облике“ II. стр. 261: „Сви грађани и савезници искали су Помпеја за војсковођу у *митридатском* рату“, а на стр. 339. вели: Митридатски *Mithridaticus*. Ја мислим, да не ће бити добро „у митридатском рату“, јер кад придев замењује други падеж за припадање одређеној именици, онда му не може бити наставак *ски*, него *ов, ии, ј*. Ја мислим, да ће боље бити у рату *Митридатову* или у рату *ипротив Митридата*. Истина могу наставци за придеве, који замењују други падеж посесивни одређеним именицама, да се замене наставцима за придеве, који замењују други падеж посесивни неодређеним именицама н. п. *Београдска каиџа*, али то не бива код имена људских. Вук каже: „За времена *Карађорђијна* рата. За *Пасманџијна* времена“. Придев *Карађорђин* долази од именице *Карађорђија*. Овде ће бити добро напоменути, је ли добро како пише Вук *Карађорђин* и *Пасманџин*. Ја мислим, да овако писање ових речи није добро. *Карађорђин* је адјектив посесиван са наставком *ин*. Тај наставак *ин* долази на основу од именице *Карађорђија*, која гласи *Карађорђиј*. Дакле добијамо *Карађорђиј-ин* и овако управо ваља и да гласи тај облик. Али у оваким се облицима радо *ији* слива у *и*, по што *ј* испадне, те онда од *Карађорђијин* гласи контрахован облик *Карађорђин*, а не би никако требало писати *Карађорђијн*, као што је Вук писао. Кад би добро било *Карађорђијн*, онда би добро било и *сјајн* место *сјајан*, *гојн* место *гојан*, *достојн* место *достојан*. По што се не може изговорити *сјајн*, то се умеће *а* међу два крајња конзонанта у номинативу, те гласи *сјајан* (основа *сјајн*, ген. *сјајна*). Тако исто и *Карађорђијн* не може се изговорити и морало би се уметнути *а* међу *ј* и *н*, кад би таково писање добро било. Ја мислим дакле, да ваља писати те контраховане

облике овако: *Карађорђин, Илин, Марин*, а не *Карађорђијн, Илијн, Маријн*. Ја бих се радо позвао и овде на стари словенски језик, што се овога тиче, али ту нам он баш случајно у овом питању не може ништа помоћи. У старим словенским оваким облицима научници се разилазе у писању. Тако Миклошић пише *Мариниъ сѣднѣъ*, а Лескин *Мариниъ*. Прво би било *Мариниъ*, а друго *Мариниъ*. Али из *Мариниъ* не можемо ништа извадити за свој српски облик, јер у старом словенском облику има на крају вокал *ъ* и по томе се у старом словенском може изговорити *мариниъ*, као и у српском што се може изговорити ген. *маријна*, али се ном. не може никако изговорити *маријн*, као што се не може ни *сјајн* од ген. *сјајна* изговорити. Дакле облик стари словенски *мариниъ* не помаже нам ништа, а други *мариниъ* имамо и ми, а то је неконтрахован *Маријин*. На стари словенски језик за овај случај не може се позивати, али је са свим јасно из закона гласовних српскога језика, да се не може писати *Карађорђијн, Илијн, Маријн*, него *Карађорђин, Илин, Марин* или неконтрахован облик *Маријин*.

27.) Неки песник пише: „и исте ноге нек те грувају“. У књижевном језику особито у песмама не треба писати *грувају*, него *грухају*. Истина ми говоримо овде у нашем крају *грувати, изгрувати, грунути*, али на југу говоре *грухати, изгрухати, грухнути*. А да су приличнији ови облици за књижеван језик, види се из ових облика: *грушити* (туцати со), *ипрогрушити* (испробијати н. п. лед), *угрушити zerstossen, грушкати, грушкање*. У свима овим речима ово *ш* могло је постати само од *х* у *грухнути*, а никако од *в* у *грувају*. Из овога се дакле јасно види, да треба писати *грухнути, грухати* и т. д.

28.) Неки књижевник наш, који врло добро пише српски, пише у „Стражилову“ од прошле године *сијнути*. Да се овај глагол пише са *ј*, ушло је у обичај тако, да су ретки они, који га не пишу са *ј*. Али у *сијнути* нема места овом *ј*. Да нема места том *ј*, показује нам стари словенски облик *снѣжти*. Корен гласи *си*, и на њега долази *иъ*, да се добије глагол друге врсте. Шта би нас сад нагонило, да уметнемо *ј* између *и* и *н*. Ја не знам никаквога закона, по којем би се могло у овој прилици уметнути *ј*. Дакле нема му места у *сијнути*. Што се пише *сијати* са *ј*, то иде на другу страну. Ту има места оном *ј* по закону гласовном, који се зове зев. *Сијати* од корена *си*, кад му се дода наставак *а*, може ићи у пету врсту, дакле *си-а-ти*. Овде се јасно види, да се између два вокала зев избећи мора уметањем *ј*, дакле *си-ј-а-ти*. А у *сијнути* нема места *ј*, као што нам сведочи и стари словенски облик *снѣжти*.

ПИСМА О СРПСКО-БУГАРСКОМ РАТУ.

Г—ђи К. Х.

ПИШЕ ДАНИЛО НЕДЕЉКОВИЋ.

ПИСМО XII.

К. 10. Августа 1886

Поштована госпођо!

Свршио сам дакле са српско-бугарским ратом, и требао бих да престанем да причам, али ја вам рекох још у првом писму, да ћу вам писати о свему, што сам видео и чуо од одласка из Београда до повратка у Београд. Реч, госпођо, не треба лако задавати, а зада ли се једном, треба је одржати. То ћу дакле и ја да учиним.

Кад је пао Пирот, повукосмо се до Ак-Паланке. Тамо смо бивуаковали неколико дана. Примирје је већ било наступило, али се, бар међу војницима, мислило, да ће борба опет отпочети, чим примирје протекне.

Чим се изађе из Ак-Паланке и пође у Црвену реку, с десне стране друма има малена механица, коју подигоше за раднике, што су радили железнички насип из Ниша у Пирот. Сваки смо тренутак слободнога времена употребили на то, да се скупимо у ту механицу. Ту вам се разговарало, певало. Да, да, певало се. Или мислите ли, госпођо, да нисмо требали певати? Несреће беху већ прешле преко наших глава, а ја сам вам још у првом писму рекао, да је човек само човек. Ми смо жалили погинуле другове, а певали смо, када смо видели, да нас још има живих и здравих.

Кадгод почнем говорити о погинулима и о тузи за њима, увек ми изађу пред очи два сељака, два добра друга, који беху у чети, у којој и ја.

Њих двоје се никад нису раздвајали. Где је био један, био је и други. Вазда су били весели; изгледало је као да је и суморност бегала од њих, јер је поштовала такво пријатељство. Па реците ми, госпођо, зар не мори туга човека највише онда, кад је мора да скрива у себи, кад нема коме да се изјада? Није ли човеку одмах лакше, кад ма једном само може да каже, шта му лежи на срцу? Пријатељ пријатељу помаже у нужди, пријатељ пријатељу помаже радовати се — то су прави пријатељи.

И на Сливници погибе један од те двојице. Место оног пређе вазда веселог лица видила се на лицу осталог друга тешка туга. Не сећам се, да сам видео кад у њега осмејка на лицу. Чисто сам сумњао, да ли може у проста човека да буде тако дубоких осећаја. Гледећи тога момка, сетих се, како Цицеронов Лелије тужи за Сципијоном: „Да нема успомена на оно, што с њиме проживех, да су и оне умрле са њим, не бих могао поднети чежњу за њим,

за тим милим, негда тако блиским, тако сродним ми човеком.“ Цицероновом су Лелију успомене тугу ублажавале. Но мени се чини, да успомене на несталог друга увек у *крајњем* резултату производе још већу тугу. *Заборав* лечи од туге, *а не успомена*. Опростите ми, што ћу да кажем, да мени бар изгледа, да се Цицерон мало пребацио.

Када сам посматрао тога сељака, који није био тако мудра глава као Цицерон, који није умео да хладно резонује о својим осећајима, јер је имао срца, — тада сам уједно видео, како је тај исти Цицерон погрешно и кад је рекао: „Мога Сципијона по моме уверењу није снашла никаква несрећа. То, што се догодило, за мене је удар. Јад због своје несреће није знак љубави према пријатељу, него је знак љубави себичне.“ И сувише философски је Цицерон рекао то, и сувише софистички је даље извео, само промотрите добро горње речи, иначе му можете и ви поверовати. Штета што права жалост не зна за философирање. Према његовим речима, сваки, који за ким тужи, жали себе, а не онога, за ким тужи. Само тренутно могу кадгод да буду истините Цицеронове речи, али и *први повод* и *крајњи исход* туге је жалост за умрлим. Ако је Лелије друкчије мислио, то је свакако његово субјективно мишљење, али никако није резултат разматрања пријатељства код свију људи.

Можда ћете ме, госпођо, запитати, откуда ја све то вама говорим сада, кад нема никакве везе са оним, што треба да вам причам. Али ја сам вам већ казао, да ми је то увек излазило пред очи, кадгод бих се сетио кога погинулог, а нисам имао разлога да то прећутим. У осталом можда баш и то има везе са ратовима и њиховим последицама, па према томе и са српско-бугарским ратом и његовим последицама.

Но да се вратимо механици код Ак-Паланке. Други позив у то време био је сазван — долазио је. У тој механици састајасмо се са тим старим војницима. Фес на глави — пушка у рукама. Грађанско одело — војнички дух. Распитиваху за све, што их је занимало. Тешили су и храбрили нас. Питали су нас за своје познанике. Неки беше жив, неки погинуо. Разговор је постајао све живљи. Ко је остао жив, том се певало: „многаја љета“, ономе, што је погинуо: „вечнаја памјат“, али тек се певало, а све за љубав ономе, који је распитивао. Дим од дувана белио се као магла. Једва се видели неокречени набојзидови од механе. Насред механе стојао је у земљу укопан дуг сто. Једни су седели за њим, а који не

www.mogoshes.com добити места за столом, поседаше по неравном земљаном поду.

Неки војници из II. позива (који су јамачно били на говору први, а на делу последњи) приповедали су, што су доживили у првом и другом српско-турском рату. Вика се дигла, као да смо сви изгубили слух. Један је другог надвикивао, само да би се могао чути и његов глас, који је казивао, што је претуррио преко главе. Када који дође у ватру, лупи песницом о сто, а сто се јадан задрма и чаше се превале, вино се проспе, а чак са другог краја стола зачује се глас каквог флегматичног брата: „е, не мо' бре да лупаш, просу се вино.“ Реч по реч и ратоборност се појави, ратоборност . . . али у механици код Ак-Паланке.

Да би се прекинула свађа, обично се налазио по који, те би „громко“ запевао коју убојну песму, и онда би се противни елементи измирили, те би сви почели певати. Но то би за мало трајало, јер се по српском обичају завршило тиме, што би двојица један другог довикнули какву немилу реч, те би један сав црвен од љутине скочио и викнуо: „шта хоћеш ти?“ и машио се за пушку. А они, што седе око њих, чујете како говоре: „Та ма'нте се, немојте бити деца.“ „А што да он то и то каже?“ „Па остави га, буди бар ти паметан.“ — Јест, али вино и памет никако не могу да буду у један мах у глави. Подигне се граја, стакла се лупају, вино тече, једни се љуте на ларму, други псују, што им се просуло вино, а механџија трчи од једног до другог, не зна, сиромаш, где му је глава, и завршетак је, да се начини таква збрка и гомила, да се не зна, ни ко се свађа, ни ко се мири, него се чује само вика, и паметнији један по један излазе из механе, доказујући једно другом, који од завађених има право.

23. новембра дођосмо на Плочу. То су висови између Црвене реке и Ниша, поред Сухе Плавине. Тамо су била утврђења веома јака, а и природан положај је тако zgodан, да би непријатељ са врло великом, одморном и добро свачим снабдевеним војском опет тешко могао продри. Слушао сам, да се по ратном плану овде мислио да дочека главни напад непријатељев, а да се полако напушта и Ак-Паланка и сва њена околина до Пलोche. Ту би се имала скрхати непријатељска моћ. Ако је заиста тако било, мора се признати, да се добро рачунало, јер се не може ни замислити, да би непријатељ могао заузети Плочу. Но као што знате, госпођо, дотле није ни дошло.

25. новембра пред вече изненадно одредише мене и још два моја друга, да одемо у Ниш ради предаје ствари пропалог III. батаљона нашега пука. Што је остало од њега после борбе на Сливници, поделило

се на I. и II. батаљон VII. пука, те се тим остатком попуниле празнине у та два батаљона.

После оноликог лутања по селима, по брдима, долинама, пустињама, доћи опет у већу варош, као што је Ниш, није мала ствар.

Кренусмо се око 6. часова у вече. Унапред смо већ себи цртали сва уживања и насладе. Око 9. часова ноћу стигосмо до механе „Моралије“ код села Јелашнице. Ту се заустависмо. Ушавши унутра видио сам пред собом малу, чађаву собу, дрвене столице и столице, за којима седе војници из сталнога кадра и II. позива, и ни о чем другом не говоре, до ли о рату. Мени беху ти разговори толико досадни, да не могах већ да их слушам. Заиштем кафу, а кафеџија ми кратко и јасно рече, да не може он кувати, него да је сам скувам, ако ми се пије. Изненадих се тако услужном одговору кафеџијом, али се сетих, да је Србин обично тако прек, чим му ма каква радња добро иде. Шта сам знао чинити? Кафа ми се пила, те узмем малену „џезву“ (суд од лима), успем у њу воде и метнем је на ватру. За мало и вода поче врити. Кад сам почео метати кафу, помислих: „Чекај, кад не ћеш ти да је куваш, а оно ћу је скувати ја, како ја знам“, и натрпах толико кафе, да јачу не пију ни у Цариграду.

Тај је кафеџија био млад човек. Изгледао ми је као какав бивши берберин. Црну косу делио је на среди, а главу је држао охоло. Као што у Сиглигетијевом „Циганину“ отац познаје свога Петка по црној глави, и ако је на њему салонско одело, тако и ја познадох по белој, налицканој глави, да је ово „јевропски човек“, и ако је одело на њему било масно и прљаво. И доиста је био „из Београда“, а то код нашег света у унутрашњости много вреди. Ничег нема смешнијег, него у пустињи наићи на овакве људе. Познају се већ по изгледу. Кад их човек запита, одакле су, они начине важно лице и с презрењем погледавш и ионога, који их пита, и све остале, одговоре: „ја сам из Београда“, а у томе одговору као да читате: „што ме питаш, глупа солдатеско, зар не видиш по мени?“

„Тако? Е па то је лепо, и ја сам из Београда“, рекох ја.

Његово се лице тада развуче и поче да ми говори, како је овај свет глуп, прост. „Па видите“, приповедао ми је „и овај мој ортак, и то вам је простак, не уме ни да поштује човека. Он кад види војника, мисли, да су војници једнаки“. То је говорио, да бајаги подигне мени цену, а међу тим се и сам до мало пре тако понашао. Причао је и даље свашта и опет ништа, и то тако, као да смо само ја и он способни, да што „паметно“ говоримо.

У Ниш стигосмо око 12. часова ноћу. Одосмо у

кафану „Јевропу“ но тамо већ не беше никога. Где ћемо да спавамо? Ишли смо од кафане до кафане, по собе не могосмо наћи. Вратимо се опет у „Јевропу“.

„Ала да нам је сада каквих послестица!“ зажелисмо. Тек што то рекосмо, а из буџака се помоли мало Талијанче а на руци му свакојаке ђаконије. Као гладнице нагрнусмо на њега, па се по том стадосмо освртати, где ћемо да легнемо. Најзгодније су нам изгледали меки миндерлуци, али за то не добисмо дозволе, него се морадосмо задовољити са мало узвишеним местом, на којем свирају обично свирачи по кафанама. Склонисмо столице и простресмо шињеле, али прашина на поду тако се јако осећала, да смо морали поустајати, те напослетку и без питања полегасмо по меким миндерлуцима. Да дивне постеле! Да дивног спавања што ће бити!

Кад смо се сутра дан пробудили, „меланжима“, кафама, „капуцинерима“ не би краја. Предавши се тако уживању, преокренух стихове у познатој талијанској песми: *per un momento di piacer', sei mille giornate di dolor'* (за један часак радости, хиљаду дана жалости) те певах: *sei mille giornate di dolor per questo momento di piacer* (хиљаду дана жалости за овај часак радости)! И доиста, за онаку радост није тешко подносити патње.

Трећег дана вратисмо се опет на Плочу и тада отпочеше опет стари јади. Но ми и не очекивасмо никаква уживања.

Неколико дана остварисмо још на Плочи, и тада дође наредба, да се опет крећемо напред у Ак-Паланку и даље, али о томе у идућем писму.

Ваш
Н.

КОВЧЕЖИЋ

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ

— У 4. броју „Воље Народа“ врло је повољно оцењена приповетка Милутина Јакшића „Мија Бродар“, која је у ланског течају нашег листа угледала света а после у засебној књизи изашла.

— Дошла нам је 60. свеска „Отаџбине“. То је свеска за месец Март о. г. а с њом је довршена петнаеста књига те је уз њу додан и насловни лист и садржај те књиге. Нове су ствари у 60. свесци само: 1. Друштво светог Саве, од проф. М. Миловановића, и 2. „Трубач Миладин“, красна приповетка Бранислава Ђ. Нушића, десета из кола „приповетка једног каплара“ (в. наш лист од лане бр. 40. страна 1420.). Иначе су све сами наставци а драма Драгутина Ј. Илића „Прибислав и Божена“ у овој је свесци довршена. У „Књижевном прегледу“ критикује др. Милан Јовановић књигу В. Карића „Наше школовање и његови резултати“ а у „Позоришном прегледу“ реверује М: Ј. о приказу Јенкове оперице „Врачаре“.

— Од књижаре А. Пурића добили смо пре неки дан другу књигу „Сита и решета“, хумористичних и сатиричних списа Стевана Ј. Јефтића, која је изашла у издању пишчевом. Ми смо ту књигу и садржај јој још лане огласили у 40. броју нашег листа. Сад смо је прочитали и видели, да су хумор и сатира Ст. Ј. Јефтића, осим у познатим већ комадима: у шаљивој игри под насловом „Четир милијона рубаља“ и у децијој глуми „Љубици“, овога пута без нужног мира и хладноће пишчеве. Јефтић ту у једном чланку са додатком одговара критичарима шаљиве му игре, те им критике карактерише као „дрске“, „злонамерне“, „надувене“, „неучтивне“, „недотунавне“, „хиригешинисте“; а критичаре саме шиље у Деблинг, немају му „ни мрве дара“, и у опште себе на никак хумористичан и сатиричан по тим више непристојан начин пере. У приповетци пак „са плачем и смехом“ под насловом „Од немиле до недрага“ описујући своју „вандров-

ку“ кроз живот, уздиже себе а блатом се баца на свог рођеног стрица, општеуваженог овдашњег грађанина, на секретара Матице Српске, на књижевно одељење, на управу народног позоришта и најпосле — ови су му досад бар сви нешто криви — и на народног добротвора Петра Костића ни крива ни дужна. За њега не вели ни више ни мање, него да је био „зеленаш прве класе“ и да је „оглобио сво место и сву околину“. Ваљда ће Јефтић имати свог разлога, зашто је све то написао; ми само толико знамо, да смо се, читајући ове његове нове ствари, гнушали те његове безобзирности, а од срца смо се насмејали само једном оном месту на страни 151., где писац сам за себе вели, да има „фактичне спреме“ за драматурга код народног нашег позоришта. — Кад бисмо хтели свести суд свој о новим Јефтићевим стварима, најбоље бисмо их, држимо, оценили, кад бисмо констатовали, да је Јефтић њима доказао, како виртуозно уме писати и — пам-лете.

— У Будимпешти је почео излазити нов мађарски белетристичан и недељни лист под именом „Uj nemzedek“ (Нов нараштај). Уређује га критичар Палађија, који је, као што смо у 8. броју нашег листа о. г. саопштили, баш ово дана написао критичку студију о Катонином „Банк-бану“, и песник Јулије Варшаваја, од којег смо преклане у преводу Благоја Бранчића донели спев под насловом „Пуста тврдиња“. Као што се из позива на претплату види, „Uj nemzedek“ ће бити орган млађих књижевничких снага и трудиле се да истакне, шта је новији нараштај за последњих десет година урадио у друштву, у јавном животу и у просвети. Доносиће романе, приповетке, естетичке расправе, критике, а доносиће и обавештаје о важним догађајима и о друштвеним питањима.

— Од покојног професора Јована Шера заостали су још нештампани списи, који ће у једној књизи изаћи. Садржај те књиге ово је: 1. Језујите, 2. На предавању (Im Hörsaale), 3. In memoriam.

САДРЖАЈ: Краљево звоно. По Р. Х. Стодару певао Милорад П. Шапчанин. — Наш биров Љуба. Слика са села из Срема. Написао Павле Радојчевић. — Елегија. Од Војислава. — О кнезу Лазару. (Наставак.) — Из прошлости. Песме А. Гаприловића. — Успомена на покојног пријатеља. (Наставак.) — Бранич српскога језика. (Наставак.) — Писма о српско-бугарском рату. Писмо XII. — Ковчежић. Књижевне белешке.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 ф. а. вр. на целу годину, 2 ф. 50 н. на по год., 1 ф. 25 н. на четврт год. — За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 ф. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад. — За Србију прима претплату књижара В. Валожкића у Београду.